

آیه ۳۸ - ۳۹

آیه و ترجمه

قال ادخلوا فی امم قد خلت من قبلکم من الجن و الانس فی النار کلمات دخلت  
امّة لعنت اختها حتی اذا ادارکوا فیها جمیعاً قالت اخرئهم لاولئهم ربنا هؤلاء  
اضلونا فاتهم عذاباً ضعفاً من النار قال لكل ضعف ولكن لا تعلمون ۳۸  
و قالت اولئهم لآخرئهم فما کان لکم علینا من فضل فذوقوا العذاب بما کنتم  
تکسبون ۳۹

ترجمه :

۳۸ - (خداوند به آنها) می گوید: داخل شوید در صف گروه های مشابه خود از  
جن و انس در آتش، هر زمان گروهی وارد می شوند گروه دیگر را لعن  
می کنند تا همگی با ذلت در آن قرار گیرند (در این هنگام) گروه پیروان  
درباره پیشوایان خود می گویند: خداوند! اینها بودند که ما را گمراه ساختند  
پس کیفر آنها را از آتش دو برابر کن (کیفری برای گمراهیشان و کیفری به  
خاطر گمراه ساختن ما) می گوید برای هر کدام (از شما) عذاب مضاعف است  
ولی نمی دانید (زیرا پیروان نیز اگر گرد پیشوایان ستمگر و گمراه را نگرفته  
بودند آنها قدرتی بر اغوای

تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۶۶

دگران نمی داشتند).

۳۹ - و پیشوایان آنها به پیروان خود می گویند شما امتیازی بر ما ندارید پس  
بچشید عذاب (الهی) را در برابر آنچه انجام می دادید.

تفسیر :

درگیری پیشوایان و پیروان گمراه در دوزخ!

در این آیات همچنان بیان سرنوشت شوم تکذیب کنندگان آیات خدا دنبال  
می گردد:

در آیات گذشته صحنه ای که به هنگام مرگ و بازپرسی فرشتگان قبض ارواح  
رخ می دهد ترسیم شده بود و در اینجا صحنه برخورد گروه های اغوا کننده و  
اغوا شونده را در قیامت شرح می دهد:

در روز رستاخیز خداوند به آنها می گوید در صف گروه های مشابه خود از جن و انس که پیش از شما بودند، قرار گیرید و در آتش داخل شوید (قال ادخلوا فی امم قد خلت من قبلکم من الجن و الانس فی النار). این فرمان ممکن است به صورت یک فرمان تکوینی باشد یعنی خداوند عملاً آنها را در یک جا قرار دهد، و یا اینکه شبیه یک فرمان تشریعی صادر شود که با گوش خود بشنوند و ناچار از اطاعت آن بوده باشند. هنگامی که همگی در آتش ورود کردند برخوردشان با هم مسلکهایشان شروع می شود، برخوردی عجیب و عبرت انگیز، هر دسته ای که وارد دوزخ می شود به دیگری لعن و نفرین می کند و او را مسئول بدبختی خویش می داند (کلما دخلت امة لعنت اختها)

---

#### تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۶۷

شاید بارها گفته ایم صحنه قیامت انعکاس بزرگی از صحنه های این دنیا است، در این جهان نیز بارها دیده ایم که هر گروه از گروه های منحرف به دسته دیگر بد می گوید و از او متنفر است، به عکس پیامبران الهی و افراد صالح و مصلح هر کدام آمده اند برنامه دیگری را تایید کرده اند و پیوستگی خود را در هدف با یکدیگر اعلام داشته اند. مطلب به همین جا پایان نمی پذیرد، هنگامی که همگی با ذلت و خواری در محیط شرر بار دوزخ قرار می گیرند، شکایات آنها به پیشگاه پروردگار از یکدیگر شروع می شود، نخست فریب خوردگان زبان به شکایت می گشایند و چون راه نجاتی برای خود نمی بینند عرضه می دارند پروردگارا این اغواگران بودند که ما را گمراه ساختند، خدایا عذاب و کیفر آنها را مضاعف کن، کیفری به خاطر گمراه بودن، و کیفری به خاطر گمراه کردن ما (حتی اذا ادارکوا فیها جمیعا قالت اخریهم لاولیهم ربنا هؤلاء اضلونا فتهم عذابا ضعفا من النار). شک نیست که این درخواست کاملاً منطقی و بجا است و حتی بدون درخواست اغواگران چنین کیفری را دارند، زیرا آنها بار مسئولیت انحراف فریب خوردگان را نیز بر دوش می کشند، بدون اینکه از مسئولیت خود آنها کاسته شود، ولی عجیب این است که در پاسخ به آنها گفته می شود، مجازات هر دو دسته از شما مضاعف است ولی نمی دانید چرا؟! (قال لكل ضعف و لكن لا تعلمون).

با دقت روشن می‌شود که چرا گروه پیروان نیز مجازات مضاعف دارند، زیرا هیچگاه پیشوایان ظلم و ستم و سرکردگان انحراف و گمراهی به تنهایی نمی‌توانند برنامه‌های خود را پیاده کنند و این پیروان سرسخت و لجوج هستند که به آنها در رسیدن به این هدف قدرت و توان می‌بخشند و به اصطلاح تنور آنها را داغ کرده و پای پرچمشان سینه می‌زنند، بنابراین، این دسته نیز باید کیفر مضاعف داشته

---

#### تفسیر نمونه جلد ۶ صفحه ۱۶۸

باشد، کیفری به خاطر گمراهی خود و کیفری به خاطر حمایت از ظالم و ستمگر و پیشوایان گمراه. به همین دلیل در حدیث معروفی که از امام کاظم (علیه السلام) درباره یکی از دوستانش بنام صفوان نقل شده می‌خوانیم که به هنگام نهی او از همکاری با دستگاه هارون الرشید ستمگر فرمود: اگر مردم دستگاه آنها را گرم نکنند و به حمایتشان نشتابند چگونه می‌توانند حق پیشوایان عادل را غصب کنند. در آیه بعد پاسخ پیشوایان گمراه را چنین نقل می‌کند که آنها به پیروان خود می‌گویند شما هیچ تفاوتی با ما ندارید، یعنی اگر ما گفتیم شما تائید کردید و اگر گام برداشتیم کمک نمودید و اگر ستم نمودیم شما یار و مددکار ما بودید، بنابراین شما هم در مقابل اعمالتان عذاب دردناک الهی را بچشید (و قالت اولیهم لاخیرهم فما کان لکم علینا من فضل فذوقوا العذاب بما کنتم تکسبون). منظور اولی طایفه نخستین، یعنی پیشوایان و منظور از آخری گروه پیروان می‌باشد.